

Tekst źródłowy nr 48

1. Ziemie pozostające w użytkowaniu włościan w majątkach prywatnych, majoratowych i państwowych stają się zupełną własnością używających ich włościan.

2. Z dn. 3(15) kwietnia 1864 r. uwalnia się włościan na zawsze od wszystkich bez wyjątku powinności, do których byli obowiązani na rzecz właścicieli ziemskich, a mianowicie: od pańszczyzny, okupu w pieniądzech, czynszu, danin w naturze itp. Wszelkie żądania odrobienia zaległości wstrzymuje się i nie można ich wznowiać. Na przyszłość włościanie są obowiązani wносить do kasy rządowej za przypadającą im na własność ziemi podatek gruntowy ustanowiony obecnym ukazem [...]

3. Właściciele majątków otrzymują od rządu wynagrodzenie za uwolnienie włościan od obowiązków pańszczyźnianych. [...] Prócz tego na wszystkich właścicieli majątków, w których na podstawie obecnego aktu włościanie otrzymują ziemię na własność, nakłada się obowiązek czynić w wypadkach nadzwyczajnych klęsk ułatwienia i zaopatrywać ich na kredyt w bydło robocze, narzędzia i ziarno do siewu. [...]

11. Włościanie także i po przejściu w posiadanie należnych im siedzib zachowują prawo do tych wygód, [...] a mianowicie: prawo do otrzymywania drzewa budulcowego, drwa, zbierania chrustu i łomu, a także liści na podściółkę, prawo pasienia w lasach pańskich i na dworskich czy folwarcznych gruntach.

1. *Opracuj nagłówek do tego tekstu źródłowego (rodzaj przekazu, wystawca, data, charakterystyka treści).*
2. *Omów warunki przyznania ziemi chłopom.*
3. *Zdefiniuj pojęcie: uwłaszczenie.*

Ad. 1. Ukaz cara Aleksandra II dla Królestwa Polskiego w sprawie uwłaszczenia chłopów odszkodowań dla dziedziców i serwitutów z dn.2 marca (19 lutego wg starego stylu) 1864 r., Petersburg.

Ad. 2. Warunki przyznania ziemi chłopom:

- a) otrzymują na własność użytkowaną przez siebie ziemię zarówno w majątkach prywatnych jak i państwowych,
- b) zostają zwolnieni od wszelkich powinności feudalnych:
  - pańszczyzny,
  - okupu w pieniądzech,
  - czynszu,
  - danin w naturze,
  - następuje wstrzymanie „odrabiania zaległości”,
- c) zostają zobowiązani do uiszczania na rzecz państwa podatku gruntowego,
- d) oprócz ziemi chłopci otrzymują prawo do:
  - uzyskiwania z lasów pańskich: drzewa budulcowego, drew (na opał), zbierania chrustu i łomu (połamanych gałęzi), liści na podściółkę,
  - prawo wypasu: w lasach pańskich i na gruntach dworskich lub folwarcznych,
- e) chłopci uzyskują prawo (a panowie mają obowiązek) do:
  - korzystania z pomocy pańskiej w przypadku klęsk „nadzwyczajnych” (susza?, powódź?, gradobicie?),
  - korzystania z pańskich kredytów rzeczowych na zagospodarowanie: ziarno siewne, narzędzia, bydło „robocze” (konie?, woły?).

Ad. 3. Uwłaszczenie to nadanie chłopom na własność ziemi uprzednio przez nich uprawianej, połączone zwykle ze zniesieniem ich obciążeń feudalnych na rzecz panów i pozostawieniem im uprawnień serwitutowych.